

WIELOKULTUROWE DZIEDZICTWO WSI KROSNOWICE



Opracowanie graficzne: Artur Kusa



Więcej informacji na stronie: krosnowice-zabytki.cba.pl

Krosnowice to jedna z najstarszych i największych miejscowości Ziemi Kłodzkiej. Na przełomie XIII / XIV w. wieś lokowana została na prawie niemieckim. Po raz pierwszy wzmiankowana została w źródłach w 1326 r., jako „villa Rengerzdorff” (przy okazji nadania miejscowemu kościołowi p.w. św. Jakuba papieskiej bulli odpustowej). Nazwa wsi, patronimiczna, pochodzi od niemieckiego imienia Reiniger i odnosi się zapewne do pierwszego właściciela osady.

Od początku XIV aż do XIX w. Krosnowice były własnością wpływowego rodu rycerskiego von Pannwitz, który wywodził się z Łużyc i posiadał liczne majątki w Ziemi Kłodzkiej. Jest to jedna z nielicznych miejscowości regionu, która może poszczycić się tak długą ciągłością posiadania w rękach jednej rodziny. W 1327 r. król czeski Jan Luksemburski nadał braciom: Wolframowi (od 1341 r. burgrabia zamku kłodzkiego), Maciejowi oraz Teodorowi von Pannwitz prawo patronatu (opieki) nad miejscowym kościołem parafialnym. Już w połowie stulecia Krosnowice stały się najmniejszą parafią wiejską w regionie, bowiem jej mieszkańcy płacili aż 39 groszy dziesięciny, a pod koniec XIV w. suma ta wzrosła nawet do „kopy i 18 groszy”. Kościół został prawdopodobnie zniszczony w czasie najazdów husyckich na Ziemię Kłodzką, lecz dzięki Pannwitzom został szybko odbudowany i inkastelowany (otoczony murem).

W średniowieczu wieś dzieliła się na trzy części: wolne sędziostwo (majątek sołtysa; wymieniany w źródłach od 1340 r., przejęty w kolejnych latach przez Pannwitzów), kościelną (tzw. widmut parafialne) oraz rycerską. Najstarszą część wsi stanowi wzgórze, na którym zbudowano kościół, a w jego pobliżu wzniesiony został zamek (początkowo rycerska wieża mieszkalna) należący do Pannwitzów.

W XVI i XVII w. Krosnowice stały się ważnym ośrodkiem ruchu reformacyjnego w Hrabstwie Kłodzkim. Działal tu m.in. Johann Sigismund Werner, jeden z najważniejszych reformatorów protestanckich, którego Krzysztof Pannwitz, korzystając z prawa patronatu nad miejscowym kościołem, powołał na stanowisko proboszcza (1539 r.). W rękach protestantów, którym sprzyjały właściciele wsi, kościół pozostawał aż do 1622 r. W okresie wojny 30-letniej Pannwitzowie, podobnie jak większość rodów szlacheckich Ziemi Kłodzkiej poparli ty. powstanie czeskie przeciwko katolickim Habsburgom. Gdy w 1622 r. w hrabstwie rozpoczęła się rekatolizacja, powrócili oni do katolicyzmu i po zaplaceniu kontrybucji zdołali utrzymać, jako jedni z nielicznych, swoje majątki. Krosnowice obejmowały wówczas 20 gospodarstw chłopskich oraz 46 zagrodniczych i była to jedna z największych wsi Hrabstwa.

W XVIII w. Krosnowice podzielone były pomiędzy czterech właścicieli: jezuitów kłodzkich (w 1597 r. objeli dobra należące wcześniej do augustianów kłodzkich, a w 1625 przejęli dobra joannitów), Pannwitzów (folwark na Czerwonej Górze), barona Maksymiliana Mitrowskiego, ówczesnego komendanta twierdzy kłodzkiej (dwór górny i zamek koło kościoła) oraz probostwo. W 1765 r. wartość wsi oszacowano na 43 tys. talarów. Nadal utrzymywał się podział Krosnowic na cztery części, z tym że część jezuitska dzieliła się na własność kolegium oraz seminarium. Pod koniec wieku, licząca już wtedy 186 domostw oraz 943 mieszkańców wieś dzieliła się na sześć części, a w latach późniejszych nawet na osiem (1830).

Szczególnie pomyślny okres w dziejach wsi przypadł na XIX w., mimo że wieś podzielona była pomiędzy kilku właścicieli. W 1830 r. Krosnowice liczyły już 1150 mieszkańców, a liczba budynków wzrosła do 222. W latach 40. XIX w. właściciel jednej z części wsi, przemysłowiec Herman Ditrich Lindheim, zbudował tu nowoczesną przędzalnię bawełny (później powstała również kłalnica), która była drugą na ziemi kłodzkiej (po Oldrzychowicach) przędzalnią mechaniczną. W połowie stulecia zatrudnienie znalazło tu 750 robotników. Ponadto we wsi funkcjonowały trzy młyny wodne, olejarnia, gorzelnia, browar i kamieniołom na Czerwonej Górze.

Pod koniec stulecia (1895 - 1897) przez Krosnowice poprowadzona została linia kolejowa do Międzyzlesia i Stronia Śląskiego, zbudowano tu również stację kolejową, co przyczyniło się do dalszego wzrostu liczby mieszkańców w kolejnych latach: 1200 (1845), 1978 (1871), 2176 (1875), 2365 (1901), 2475 (1934).

Pod koniec XIX w. miejscowość stała się punktem turystyki pieszej. Wędrowano głównie na Czerwoną Górę, Długą Górę i Wapniarkę w Krowiarkach (punkty widokowe), do Gorzanowa (zespół pałacowy) czy Starego Wielisławia (kaplica upamiętniająca śmierć księcia Jana Ziębickiego w starciu z husytami w 1428 r., kościół pielgrzymczy). Obsługę ruchu turystycznego zapewniały działające we wsi gospody.

Podczas II wojny światowej w Krosnowicach istniał niewielki obóz jeniecki, w którym osadzeni byli jeńcy radzieccy, a pod koniec wojny również francuscy i włoscy. Wykorzystywano ich do pracy w okolicznych gospodarstwach oraz zakładach przemysłowych.

Po zakończeniu wojny nazwę wsi przemianowano najpierw na Rankowo, a następnie w 1946 r. na Krosnowice. Wieś nadal utrzymała swój rolniczy (w dawnych folwarkach ulokowano m.in. PGR) i przemysłowy charakter (na miejscu dawnej kłalni powstały Krosnowickie Zakłady Przemysłu Bawełnianego „Piast”). Oznaką rozwoju wsi było m.in. powstanie osiedla mieszkaniowego dla pracowników zakładu włókienniczego, jednego z pierwszych tego typu osiedli na Śląsku.

Obecnie we wsi działa szkoła podstawowa, przedszkole gminne oraz liczne instytucje społeczno-kulturalne (świetlica wiejska Podhalanka, filia biblioteki gminnej, OSP, klub sportowy „Orleża Krosnowice”). Aktywnie działa Towarzystwo Miłośników Krosnowic, które od 18 lat organizuje Międzynarodowy Festiwal im. Ignacego Reimanna.

Krosnowice bogate są w wiele wartych odwiedzenia zabytków architektonicznych i kulturowych (kościół p.w. św. Jakuba z kryptymi krążankami i lapidarium dawnych nagrobków, pałac, zespół fabryczny – zabytek techniki, kapliczki i krzyże przydrożne z XVII - XX w., czy grobowiec na Czerwonej Górze), a jej łagodne położenie sprzyja uprawianiu turystyki rekreacyjnej (pieszej, rowerowej).

Marek Królowski

WIELOKULTUROWE DZIEDZICTWO WSI KROSNOWICE

